

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Притули Юрія Михайловича** на тему «Агротехнологічні основи формування високоякісного насіння пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія

Обґрунтування вибору теми дослідження. Пшениця м'яка озима – стратегічно важлива продовольча культура. Стабільне функціонування системи виробництва високоякісного насіннєвого та товарного зерна зумовлює необхідність безперервного вдосконалення елементів технології вирощування та використання сортів інтенсивного типу з високим рівнем продуктивності, екологічної пластичності й генетично детермінованої стійкості до комплексу абіотичних і біотичних стресорів. В умовах глобальних кліматичних змін актуалізується потреба в інтенсифікації процесів сортозаміни та сортовідновлення, а також удосконалення технології вирощування високоякісного насіння. Оптимізація селекційно-насінницьких схем і впровадження сучасних технологій вирощування насіннєвого матеріалу сприятимуть підвищенню ефективності процесу отримання конкурентоспроможного сортового насіння культури.

Вищезазначене підтверджує актуальність теми дисертаційної роботи, яка спрямована на виявлення особливостей формування урожайності і якості насіння пшениці м'якої озимої залежно від генотипу, елементів технології вирощування та передпосівної підготовки насіння в умовах нестійкого зволоження Правобережного Лісостепу України.

Зв'язок роботи з державними науковими (галузевими) програмами, планами, темами. Дослідження виконували у 2022–2026 рр. відповідно до підпрограми кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології «Аналіз, розроблення та удосконалення генетичних і біотехнологічних методів у селекції сільськогосподарських культур», що входить у програму Уманського національного університету МОН України «Збалансоване використання, прогноз і управління природним та ресурсним потенціалом агроєкосистем України» (номер державної реєстрації 0121U112521).

Наукова новизна та практична цінність одержаних результатів. Обґрунтовано підходи до визначення закономірностей формування врожаю і якості насіння пшениці м'якої озимої залежно від сортових особливостей та елементів технології вирощування культури. Встановлено особливості формування елементів структури урожаю залежно від генотипу та не

традиційних попередників в умовах нестійкого зволоження Правобережного Лісостепу. Вдосконалено спосіб передпосівної підготовки насіння пшениці озимої, що передбачає очистку від домішок, калібрування на фракції за розмірами та сортування за питомою масою, що забезпечує максимально-можливу високу якість насіння.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і пропозицій здобувача. Достовірність результатів дисертаційної роботи не викликає сумнівів, оскільки їх отримано за трирічними дослідженнями з використанням сучасних, загальноприйнятих в агрономічній науці методів. Експериментальні дані впорядковано, узагальнено та статистично проаналізовано, що забезпечило високий рівень наукової обґрунтованості сформульованих висновків і виробничо-орієнтованих рекомендацій.

Розроблено практичні рекомендації щодо вирощування та передпосівної підготовки насіння пшениці м'якої озимої в умовах Правобережного Лісостепу. Результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі за підготовки фахівців зі спеціальності «Агрономія» в Уманському національному університеті.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою роботою, у межах якого здобувачем розроблено програму експериментальних досліджень, що передбачало закладання польових дослідів і проведення лабораторних аналізів за використання сучасних методик отримання та оцінки насіннєвого матеріалу. Здійснено систематизацію наукових джерел, а також проведено статистичний аналіз експериментальних даних, що забезпечило об'єктивність оцінки цінних господарських ознак і показників якості насіння.

Порушень принципів академічної доброчесності, зокрема проявів плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів, у дисертації та наукових публікаціях автора не зафіксовано. Рівень обґрунтованості та вірогідності отриманих результатів – високий.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях. За темою дисертаційної роботи опубліковано дев'ять наукових праць, зокрема, чотири статті – у фахових виданнях України та п'ять тез доповідей наукових конференцій.

Характеристика єдності змісту дисертації та відповідності спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Притули Юрія Миколайовича на тему «Агротехнологічні основи формування високоякісного насіння пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу

України», що подається на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія викладена на 145 сторінках комп'ютерного набору, зокрема, 131 – основного тексту. Вона має вступ, п'ять розділів, висновки, рекомендації виробництву. Містить анотацію, 26 таблиць, 31 рисунок. Список використаних джерел нараховує 228 найменувань, з яких дев'ять – латиницею.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 зі змінами і Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Дисертаційну роботу викладено українською мовою за дотримання вимог наукового стилю та принципів академічної доброчесності, із логічно структурованою лаконічною інтерпретацією результатів експериментальних досліджень. Усі розділи роботи є завершеними, внутрішньо узгодженими та містять науково обґрунтовані висновки, сформульовані автором на основі аналізу показників продуктивності, якості та посівних властивостей насіннєвого матеріалу.

Висновки та рекомендації виробництву, що завершують дисертацію, підсумовують результати проведених досліджень, базуються на отриманих експериментальних даних і мають теоретичне обґрунтування та практичну значення для впровадження у виробництво.

За змістом, структурою, викладом матеріалу, висновками дисертаційне дослідження цілком відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 201 Агрономія.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

1. У темі дисертаційної роботи та за викладу і аналізу експериментальної частини досліджень необхідно вказувати видову належність культури, зокрема, пшениця м'яка (*Triticum aestivum* L.).
2. У роботі відсутній перелік скорочень та аббревіатур.
3. Огляд літератури сформовано за 228 джерелами, проте лише дев'ять – латиницею. За написання розділу доцільно було ширше проаналізувати наукові дослідження іноземних вчених.
4. У розділі 2 недостатня деталізація агротехнологічних умов проведення досліджень.

5. Доцільно обґрунтувати обрані варіанти норми висіву, зокрема 4,2 та 5,0 млн. шт./га, для удосконалення технології вирощування апробованих сортів пшениці м'якої озимої.
6. Встановлено, що за меншої норми висіву більшість показників структури врожаю вищі, але урожайність отримано нижчу. Автором не проаналізовано компенсаційні механізми, що могли вплинути на такі результати.
7. Встановлено, що обробка насіння пшениці м'якої озимої комбінованими протруйниками Селест Макс та Максим Стар дала можливість зменшити рівень ураження фузаріозом та підвищити якість насіння. Проте автором не вказано конкретну норму препаратів, зокрема 1,5 чи 2,0 л/т, що доцільно використовувати у виробництві.
8. Висновки потребують уточнення за викладом отриманих окремих результатів досліджень.
9. Окремі джерела літератури оформлено з відхиленням від методичних вимог.
10. У роботі зустрічаються орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки (стор. 4, 14, 16...)

Загальний висновок. Оцінюючи дослідження проведені Притулою Юрієм Миколайовичем, можна стверджувати, що за актуальністю, практичною цінністю, змістом дисертаційної роботи, виконаними завданнями досліджень і науково-методичним рівнем виконання, сформульованими висновками та рекомендаціями виробництву дисертаційна робота є завершеною науковою працею. У роботі викладено науково обґрунтовані результати, що дають змогу вирішити важливе завдання – вдосконалення технології вирощування та отримання високоякісного насіння пшениці м'якої озимої.

Науковий рівень дисертаційної роботи і наукових публікацій, дає можливість встановити, що набутий здобувачем рівень теоретичних знань, умінь, навичок і компетентностей відповідає вимогам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 201 Агрономія.

Дисертаційна робота **Притули Юрія Миколайовича** «Агротехнологічні основи формування високоякісного насіння пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу України», що подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія, повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами та вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 року № 40 зі змінами, а її автор – **Притула Юрій Миколайович** – заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія.

Рецензент –

доктор сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри рослинництва імені О.І. Зінченка
Уманського національного університету

Ярослав РЯБОВОЛ